

7. Гончарук Н. Т. Формування й реалізація державної кадрової політики в установах, організаціях і на підприємствах аграрного сектора економіки України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл.: спец. 25.00.03 «Організація і управління в державних установах» / Н. Т. Гончарук. – Київ, 2002. – 24 с.

8. Крупка М. Проблеми соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації / М. Крупка, В. Дорош // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009, Вип.19, – С. 62 – 72.

УДК 336.34:660

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРОСФЕРИ

ЖИДЯК О. Р.

кандидат економічних наук

Київ

Вступ України до СОТ вимагає від національної економіки забезпечення прискореного підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва і підвищення якості продукції.

Головною метою розвитку аграрної сфери є підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного аграрного сектора на внутрішньому та зовнішніх ринках на базі інноваційно-інвестиційного розвитку. Вирішення цього завдання можливе шляхом упровадження широкомасштабної інноваційної діяльності шляхом інвестицій як ефективного механізму подолання негативних наслідків глибокої економічної кризи в аграрній сфері.

Проблема розвитку інноваційної діяльності в аграрному виробництві досліджувалася в роботах П. Гайдуцького, Л. Дейнеко, І. Лукінова, П. Саблука, М. Садикова та інших вчених. Інвестиційні процеси, що відбуваються в країні у період ринкової трансформації та інституціональних перетворень, шляхи залучення і напрями ефективного використання інвестицій розкрито в працях О. Луцевича, С. Федоренка, Я. Ширмера та інших науковців. У їхніх працях відображено законодавчі, науково-технічні та психологічні аспекти інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрного виробництва. Проте сучасні умови є динамічно змінними, що вимагає подальшого поглибленого дослідження, враховуючи членство України в СОТ.

Ставши повноцінним членом СОТ, Україна обрала курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Орієнтуючись на ринок розвинених країн і взявши на себе зобов'язання щодо зменшення обмежень на імпорту продукції, стратегічним завданням держави має стати підвищення конкурентоздатності всіх галузей економіки і, передусім, це стосується аграрної сфери, адже саме тут створюється майже третина ВВП та задіяна п'ята частина трудових ресурсів держави. Україна за продуктивністю і ефективністю аграрного виробництва значно відстає від усіх країн – членів Європейського Союзу.

У нас є великі масиви родючих земель і сприятливі кліматичні умови, що дозволяє вирощувати врожай сільськогосподарських культур не нижчі за ті, які одер-

жують сільськогосподарські виробники країн ЄС при відносно вищих затратах на їх вирощування. Тому на основі інноваційного розвитку можна досягти суттєвого підвищення конкурентоспроможності аграрної сфери, і Україна має всі шанси зайняти достойне місце на світових ринках продукції аграрного виробництва. Необхідністю є розгалужена інноваційна інфраструктура із науково-дослідними, промисловими підприємствами у вигляді державних і приватних структур, що забезпечило б розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу. Комплексна взаємодія науки і виробництва, державної фінансової політики у сфері стимулювання інноваційної діяльності стане запорукою успішного розвитку аграрного сектора.

Особливо актуалізується дана проблема зі вступом України в СОТ. Це мало б стати початком істотних економічних та інституційних змін не лише у виробничій, торговельній, податкових сферах, а й у науково-технічній та інноваційній діяльності. Поява на ринку технологічного обладнання провідних зарубіжних виробників за відносно зниженою ціною, з одного боку, позитивно впливатиме на оновлення матеріально-технічної бази тих галузей промисловості, для яких в Україні обладнання не виробляється, але, з іншого боку, це може призвести до втрати конкурентних позицій українськими підприємствами та галузевими науково-дослідними організаціями і як наслідок – послаблення наукового потенціалу, який є основним чинником інноваційної безпеки країни.

Отже, у сучасних умовах стратегічним напрямком у державній фінансовій політиці аграрного виробництва мало б бути пошук інноваційної активності, що передбачає, передусім, визначення стратегії інноваційного розвитку для аграрної сфери загалом.

В умовах ринку підприємства зобов'язані враховувати принципово нові чинники: конкуренцію, зміну споживчого попиту, умови реалізації продукції, потребу в швидкій та ефективній реорганізації, реконструкції виробництва, його технічній й технологічній перебудові. Ці фактори спричиняють підприємство позитивно ставитися до впровадження інновацій, оскільки без них вони не зможуть успішно конкурувати на ринку.

Тобто нова інноваційна модель економічного зростання характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних техно-

логій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними і управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності на мікро- та макрорівнях.

Основним важелем впливу на роботу інноваційної інфраструктури аграрної сфери є податкова регуляторна політика держави. Важливо врахувати, що необхідною умовою інтеграції України до Європейського економічного простору є відповідність податкової політики України податковим механізмам країн ЄС. При затвердженні законодавчих та інших нормативно-правових актів, які повинні відповідати податковим нормам, принципам ЄС та СОТ, необхідно враховувати економічну вигоду для українських виробників аграрної продукції. Це стосується, насамперед, скорочення податкових пільг, змін ставок податків тощо.

Інноваційна діяльність аграрного виробництва України в період фінансово-економічної кризи неодноразово гостро відчувала відсутність реформ у науково-технологічній сфері. Криза виявила неготовність товаровиробників для впровадження науково-інноваційних розробок для вироблення високоякісної конкурентоспроможної продукції, яка готова завоювати український ринок та замінити імпорт. Сучасний стан вітчизняної науки, що характеризується погіршенням вікової структури наукових кадрів, майже критичним станом матеріально-технічної бази, обумовлений низкою негативних чинників, а саме: недостатній рівень та неефективна структура фінансової підтримки; неефективна організаційна структура, велика розпорошеність наукових установ; невизначеність пріоритетів та їхнього впливу на економічний розвиток країни; наднизький попит на результати науково-технічної діяльності з боку реального сектора економіки; нерозвиненість національної інноваційної системи.

Важливим негативним фактором залишається низька потреба аграрного виробництва у результатах аграрної науки. Головною причиною виступає неспроможність дрібних сільгоспвиробників, частка яких домінує в Україні, самостійно впроваджувати новітні технології та технічні засоби виробництва.

Ефективному процесу практичної реалізації інноваційного потенціалу перешкоджає відсутність фінансового механізму його реалізації. Основним джерелом втілення в життя фінансово-інвестиційної стратегії виступає самофінансування, яке здійснюється на основі використання власного капіталу підприємства. Воно є недостатнім і потребує пошуку додаткових фінансових ресурсів. Для підвищення ефективності впровадження інновацій необхідне створення такого фінансового механізму, який би забезпечував економічну зацікавленість товаровиробників аграрної продукції у застосуванні інновацій, а наукові установи – в їх розробці відповідно до міжнародних принципів та норм.

Пріоритетним напрямом державної інвестиційної політики повинно бути сприяння розвитку фінансового ринку та підвищення інвестиційної привабливості для залучення інвестицій. У світовій практиці ними є банківські кредити та цінні папери. Український ринок

довгострокових банківських кредитів дуже обмежений, тому і основними фінансовими інструментами залучення довгострокових інвестицій у найближчий час будуть тільки цінні папери – акції та облігації [3].

Кошти від продажу державних пакетів акцій використовують переважно для покриття бюджетного дефіциту, пов'язаного з необхідністю виконання соціальних програм. Тому використання акцій для фінансування інноваційної діяльності пов'язано з багатьма труднощами. Отже, внесення коригувань і проведення державної фінансової політики, спрямованої на підвищення привабливості цінних паперів в Україні, вкрай необхідні для залучення інвестицій в інновації.

Аналіз стану внутрішніх джерел фінансування інноваційної діяльності українських сільськогосподарських підприємств показав, що, незважаючи на наявність у них резервів, цих джерел недостатньо для масштабної технічної та технологічної модернізації підприємств, навіть за умов їх майбутнього зростання. Тому треба шукати інші джерела фінансування. Ними можуть стати зовнішні інвестиції. Прикладом зовнішнього фінансування можуть бути кредити міжнародних фінансових організацій, які надаються державі з цільовим призначенням: для підтримки бюджету і проблемних галузей (Світовий банк); для формування валютних резервів і проведення структурних перетворень (кредити МВФ); кредитування малого та середнього бізнесу (ЄБРР) [4].

Одним із шляхів активізації інноваційної діяльності є її інституційне забезпечення на регіональному рівні. Важливим кроком у даному напрямку є створення національної мережі регіональних центрів інноваційного розвитку Державного агентства України з інвестицій та інновацій.

Основною метою діяльності регіонального центру інноваційного розвитку є аналіз інноваційного потенціалу та забезпечення наукової та іншої підтримки впровадження програм і проектів інноваційного розвитку регіону, у тому числі через механізм програмно-цільового фінансування відповідно до законодавства на конкурсній основі науково-технічних програм і окремих розробок, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки. Центр також відповідає за організацію взаємодії науково-дослідних, інноваційних підприємств, установ та організацій, органів державної влади щодо інноваційного розвитку регіону.

Отже, інноваційна політика держави повинна спрямовуватись на створення умов для підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках.

Без нарощування інноваційного потенціалу неможливе оновлення аграрної сфери, здійснення прогресивних структурних зрушень у агросфері та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави. Комплексно вирішити це завдання можливо шляхом упровадження широкомасштабної інноваційної діяльності, що в сучасних умовах є фундаментом забезпечення сталого розвитку аграрної сфери та економіки в цілому. Це ефективний інструмент подолання негативних наслідків глибокої економічної кризи в аграрній

сфері та радикального поліпшення показників розвитку виробництва, забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської і продовольчої продукції, продукції переробної сфери, здійснення докорінної техніко-технологічної, організаційно-економічної та соціально-екологічної модернізації усіх агросфер. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Законопроект щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golosua.com/politika/2010/03/10/parlament-uhvaliv-zakonoprojekt-proaktivizaciyu-in/>

2. Концепція наукового забезпечення установами УААН розвитку галузей агропромислового комплексу України в 2011 – 2015 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaan.gov.ua/oficinfl.php?id=2>

3. Солотва В. Зовнішні джерела фінансування інноваційної діяльності українських підприємств / В. Солотва // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 11. – С. 4 – 8.

4. Кукарських А. Л. Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України / А. Л. Кукарських / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Маркетинг у XXI столітті» / Секція «Механізми управління інноваціями». – Донецьк : ДонНТУ, 2010. – С. 88 – 91.

5. Формування ринкової системи матеріально-технічного забезпечення АПК України / Підлісецький Г. М., Білоусько Я. К., Герун М. / Наукова доповідь. – К.: ІАЕ УААН, 2009. – 85 с.

6. Шебанін В. С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства / В. С. Шебанін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 276 с.

УДК 338.436

МЕХАНІЗМ СИНЕРГІЇ В КЛАСТЕРНИХ ФОРМУВАННЯХ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

ОДІНЦОВ О. М.

Черкаси

Основна причина низької конкурентоспроможності підприємств вітчизняного агропромислового комплексу полягає у значних перепахах їх діяльності на внутрішньому ринку і тривала ізоляція від зовнішніх ринків. На ринку виживають лише ті, хто в кризових умовах здатний адаптуватися до нових умов господарювання. Необхідний перегляд традиційних підходів до розробки стратегій розвитку підприємств і об'єднань, застосування системного підходу до процесу їх функціонування. Застосування системного підходу в процесі функціонування має на меті використання механізму формування синергічного ефекту та механізму стратегічного розвитку як джерел стабільного і ефективного розвитку підприємств АПК.

Процеси взаємодії елементів системи і їх самоорганізація у відкритих системах різної природи і спрямованості є предметом вивчення особливого напрямку досліджень науки, яка називається *синергетикою*.

Разом з тим, питання використання синергічних ефектів у практиці діяльності агропромислових підприємств і об'єднань нині вимагають відпрацювання як у напрямку включення синергії в коло стратегічних орієнтирів розвитку економічних суб'єктів, так і в напрямку створення методологічного апарату врахування синергічних ефектів в інтеграціях підприємств АПК. Таким чином, зростання вагомості використання системних ефектів наштовхується на слабку методологічну розробленість конкретних процедур системного підходу в управлінні розвитком підприємств АПК.

Сировинна основа основних видів продукції продовольчого ринку виробляється на підприємствах горизонтальної інтеграції. Синергія при горизонтальній інтеграції – це стратегічні переваги, які виникають при поєднанні декількох галузей в рамках єдиної структури. Головні зусилля тут спрямовані на нарощування ринкової вартості об'єднаних галузей виробництва, результатом діяльності яких виникає фінансова синергія: сума вартостей кожної з об'єднаних фірм окремо менша, ніж вартість діяльності всього кластерного об'єднання. Джерелами цього ефекту можуть бути:

- ✦ зниження операційних витрат;
- ✦ зниження фінансових ризиків;
- ✦ підвищення ефективності менеджменту;
- ✦ поліпшення конкурентної позиції на ринку;
- ✦ підвищення прибутковості виробничої діяльності;
- ✦ підвищення ефективності інвестицій.

Регіональні кластери, як сітьова форма міжфірмової кооперації, являє собою соціально-економічне утворення з гнучкою спеціалізацією, мета формування і розвитку якого, а також головний критерій визначення – рівень конкурентоспроможності. Матеріальною основою регіонального кластера є матеріально-технологічні зв'язки його елементів, але сутність регіонального кластера визначається, перш за все, інформаційними (нематеріальними) зв'язками – носіями конкурентної взаємодії через розповсюдження інновацій. Між елементами регіонального агропромислового кластера формуються сітки стійких зв'язків трьох типів: матеріальні, нематеріальні і конкурентні, які можуть бути функціональними, географічними, інституціональними і соціальними.

Кластерна теорія бере свій початок у працях А. Маршалла [1], у його «індустріальних районах», та Й. Шумпетера [2], перш за все, у важливості інноваційного